

Redaktørens forord

Endnu et såkaldt "blandet" nummer - inden vi næste gang præsenterer læserne for et egentligt tema. Vi har som sædvanlig valgt det bedste af det tilsendte stof og viderebearbejdet det i samarbejde med referees og forfattere. Som ved det forrige nummer er der dog alligevel (mindst) eet tema, som ved skæbnens lune (?) binder dele af indholdet sammen på tværs af kategorier - nemlig "de fremmede" eller rettere, vores forestillinger om de fremmede, diskursen mellem Os og Dem, i dette tilfælde, sammenfattet under begrebet "orientalismen". Det er dels hovedemnet for en af de fire artikler, dels et væsentligt element i kommentaren samt et afgørende moment i en af de anmeldte bøger. Vi har derfor valgt at understøtte denne sammenhæng med de gennemgående illustrationer (se kunstnerpræsentationen på de sidste sider) - hvad der dog ikke bør fratage de øvrige gode bidrag den opmærksomhed, de fortjener. Udvider og abstraherer vi temaet lidt - i retning af "diskurs", eller endnu videre til "kon-

struktion", omfatter det - tidstypisk nok - langt mere af indholdet.

Læg også mærke til, at der denne gang er flere bidrag end normalt - ikke bare fire artikler men også både kronik, kommentar og review-essay, foruden anmeldelser. Det er første gang vi fylder alle kategorierne ud på samme tid - delvis som kompensation for det lidt tyndere forrige nummer, som tilmed var stærkt forsinket.

Vi lægger ud med en artikel af Roar Hagen om *Rasjonell Solidaritet*, som refererer til hans netop offentliggjorte afhandling med samme titel. Det handler om det grundlæggende skisma, som har præget sociologien fra begyndelsen: Utilitarismen vs. kollektivismen, rationalismen vs. normativismen: Handler vi fordi det lønner sig eller fordi det er rigtigt? Har sociologien overhovedet en teori om kollektiv handling? Mens mange måske mener, at sociologien ikke handler om andet, svarer Roar Hagen klart nej - som udgangspunkt for sit forsøg på at løse

dette skisma. Rational choice sættes overfor Luhmanns systemteori, og ligesom også andre, der hævder at have løst problemet i tidens løb - fx Parsons og Habermas - kritiseres disse tilgange konkret for deres manglende succes. Som løsningsforslag udvikles i stedet begrebet om "rationel solidaritet" via en rekonstruerende generalisering af dele af Luhmanns teori, hvor handling og mennesker erstattes af kommunikation inden for rammerne af et dynamisk velfærdssamfund.

Dernæst følger Carsten Bagge Laustsen med *Det uhæmmede begær - Vestens fantasier om Orienten*. Artiklen går i flere henseender bag om vores diskurs om "de fremmede". Dels historisk, gennem en analyse af Vestens århundredgamle fantasier om Orienten; udgangspunktet er her bl.a. Grosricards bog om *The Sultans Court*. Dels psykoanalytisk, med inspiration fra Freud, Lacan og Žižek. "Orienten" fremstår her som en projektion af vores egne fortrængte begær, perversiteter og despotiske tilbøjeligheder, som mere tjener den funktion at bevare en forestilling om os selv som rationelle, rene og demokratiske - kort sagt ophøjede - end det siger noget om Orienten (for ikke at tale om "de fremmede" i dag).

Poul Nørgaard Dahl tager med *Merarbejderinvolvering i ord og gerning - en kritisk diskursanalyse* fat på et andet aktuelt emne. Aktuelt og nyt - både teoretisk og metodisk i forhold til diskurs og diskursanalyse. Begreber som "Den lærende organisation", "selvstyrende grupper", "Human Resource Management" og "Total Quality Management" er alle dele af en - ihvertfald i sin egen selvforståelse - relativt progressiv diskurs om "medarbejderinvolvering". Men hvad udtrykker den egentlig? Ved at anlægge, hvad man kan kalde et dobbelt diskursanalytisk perspektiv, dels på den generelle teoretiske diskurs og dels på konkrete videooptagede ansigt-til-ansigt-kommunikatio-

ner i en virksomhed, hvor disse nye "teknologier" skal implementeres, fremkalder et noget andet billede. Her stikker f.eks. en række af de traditionelle modsætninger og magtkampe atter hovedet frem - og hvem er da på hvilken side?

Så foretager vi atter et spring med Henning Bechs artikel om *Sociologiens tredje*. Grundlæggende er dette et uddrag af forfatterens sammenfattende redegørelse for en række arbejder, som i september blev forsvaret for den sociologiske doktorgrad. Her refereres fra en begrebs- og teoriudvikling på en særdeles bred teoretisk og empirisk baggrund af det, som vi ellers normalt lidt diffust kalder "det civile samfund" eller "kultur" - den tredje sektor ved siden af økonomi og politik. Med generaliserende afsæt i en række analyser af de homoseksuelles aktuelle situation skitseres en mere almen teori om den moderne "fritidsverden", som utvivlsomt vil udfordre manges politiske korrekthed, men også vores alle sammens sociologiske fantasi.

Kronikken - *En enøjet folkesundhedspolitik* - er skrevet af Dorte Gannik. Også denne refererer til en disputatshandling i København, denne gang fra august, hvortil et udkast til kronikken blev præsenteret som et "efterord". På baggrund af Ganniks disputats *Situational sygdom*, og udviklingen af begrebet herom, som står centralt i afhandlingen, leveres der en fyndig kritik af regeringens nyligt udsendte *Handlingsorienteret program for sundere rammer i hverdagen*. Dets fokus på "sundhed" og dets analytiske tilgang er alt for snævert, hævder Gannik. Ulighed i samfundet reduceres til ulighed i sundheden, og intentioner om inddragelse af borgerne og frit valg bliver reelt til formynderi og mistillid. Danskerne/Sundhedsstyrelsen overgår vore egne værste fordomme om svenskerne, som tværtimod på dette område glimrer med et langt mere dybtgående og nuanceret udspil.

Kommentaren - *Uddannelse og etnisk tolerance - eller hvad?* - af Malene Blaaberg og Anne Dorte Fredensborg er en problematisering af en af hovedkonklusionerne i Gaasholts og Togeby's undersøgelser af danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere. Den dér påståede positive sammenhæng mellem danskernes uddannelsesniveau og deres tolerance overfor "fremmede" dannede udgangspunkt for en række kvalitative interviews med danske studerende på et kollegium i Aalborg, hvor der også boede "fremmede". Det viste sig hurtigt, at den umiddelbare tolerance var nok så overfladisk og snarere var en uddannet politisk korrekthed, som dækkede over en dyb ambivalens - eller "det der er værre". Reelt er også de (kommende) veluddannede forankret i den traditionelle vestlige overlegenhedsdiskurs om Dem og Os - de er bare bedre til at svare "korrekt" på spørgeskemaer. Og reelt sandsynliggøres der et behov for at nuancere "danskernes holdninger" - og for at udvikle bedre metoder til at måle disse.

Endelig er der vores review-essay om *Frivillig organisering: aktuelle tendenser og fremtidige perspektiver for forskningen* af Lars Skov Henriksen. Det er, som titlen antyder, ikke blot en udvidet samling anmeldelser - det er det egentlig også, af primært danske og norske bidrag fra de seneste år om frivillighedsproblematikken (Bundesen, Habermann, Ibsen, Lorentzen, Lundström, Selle, Villadsen m. fl.) - det er også en vurdering af den velfærdspolitiske baggrund for, hvorfor dette forskningsfelt har været på fremmarch og i hvilken retning, bl.a. i luhmannsk belysning. Og dermed kommer vi på en måde tilbage til Roar Hagens tema om den rationelle solidaritet som et forsøg på nyfortolkning af solidariteten i velfærdsstaten. Det er ikke bare - ser vi nu klart - et spørgsmål om en ny teoretisk perspektivering, men også om udviklingen af nye fænomener og kontekster.

Og glem så ikke anmeldelserne til sidst - (hvor man bl.a. også kan læse mere om Dorte Ganniks disputats).

God læselyst!

Jens Tonboe